

PROGRAM ZKD SLOVENIJE ZA LETO 2026

Uvod

Za uvod bi lahko običajna kritična uvodna razmišljanja o razmerju med JSKD in krovno civilnodružbeno organizacijo, kakršna je naša Zveza, ki pomembno kroji usodo celotnega področja ljubiteljske kulture, modificirali. Razmerja so se izboljšala in nimajo več lastnosti izrazitega prestižnega boja, temveč smo prišli v prijetno, konstruktivno komunikacijo.

Čeprav si želimo intenzivnejšega sodelovanja in večje finančne podpore, bo Zveza tudi v letu 2026 naredila vse, da bo njeno delo zadržalo vse tiste osnovne elemente, ki jih je kot zastopnica ljubiteljskih ustvarjalcev opravljala tudi doslej. Prednost morajo zadržati aktivnosti, s katerim bomo poskušali povezovati, spodbujati in motivirati nadaljnje ali ponovno delovanje kulturnih društev in njihovih zvez, v čim večji meri preprečevati njihovo izginjanje. Hkrati bo delovanje zveze usmerjeno v krepitev organiziranega sodelovanja z ostalim nevladnim kulturnim sektorjem. Nacionalni kulturni program vendarle daje ljubiteljski kulturni dejavnosti ustrezno mesto v celovitem družbenem razvoju. Še vedno pa obstaja občutek, da je na področju nevladnih organizacij ljubiteljska dejavnost v primerjavi z njegovim profesionalnim delom malce zanemarjena.

Jasno je, da pri izvedbi vseh aktivnosti kljub vsem težavam računamo na tesno sodelovanje z Javnim skladom za kulturne dejavnosti, ki že zaradi svoje profesionalne organiziranosti s svojimi aktivnostmi predstavlja glavno organizacijsko oz. operativno podlago celotnega področja. V tem razmerju bo Zveza dosledno zagovarjala izvirne interese društev, zvez in drugih, manj formalno organiziranih izvajalcev ljubiteljske kulture zlasti pa bo svojo pozornost poskušala v večji meri nameniti pogojem njihovega dela. Še zmerom je aktualna zaskrbljenosti zaradi osipa civilnodružbenih zvez kulturnih društev (pa tudi društev) v posameznih občinah. Se je pa proces ugašanja zvez za zdaj zaustavil; tukaj je potrebno izreči določeno priznanje večini območnih izpostav JSKD, ki so očitno vendarle našle prostor za konstruktivno in vzajemno sodelovanje z društvi in zvezami na svojem območju.

V komunikaciji in sprotne medsebojnem informiranju z našimi članicami je nedvomno še zmerom veliko rezerve. A glede na dejstvo, da celotno delovanje tako pri nas kot pri naših članicah (z nekaj pozitivnimi izjemami) temelji izključno na prostovoljnem, neplačanem delu, naši delovni pogoji pa so že tri leta mizerni in jih lahko rešujemo zgolj z improvizacijami, je sistematične izboljšave še toliko težje izvajati.

ZKD Slovenije bo v letu 2026 opravljala naslednje naloge in projekte:

- 1. Koordinacija dela, zagovorništvo našega področja in podpora mreži kulturnih društev**
Redno delovanje organov ZKD Slovenije bo teklo v naslednjih aktivnostih:

- izvedba redne letne konference z udeležbo predstavnikov občinskih, mestnih, območnih in področnih zvez kulturnih društev, članic Zveze, ki jo bomo organizirali »v živo« in na »hibridni način«;
- priprava in izvedba 3- 5 rednih sej predsedstva, na kateri bomo poleg nadaljevanja razprave o morebitnem drugačnem lastnem organiziranju in spreminjanju temeljnih aktov, ki naj bi jih predložili konferenci, aktivneje ponovno načeli vprašanje zakona o ljubiteljski kulturi, ki je kljub obljubam ministrstva iz leta 2015 obtičal v njihovih predalih;
- sodelovali bomo pri pripravljanju predlogov zakonov oz. resolucij, ki zadevajo področje ljubiteljske kulture, obravnavali tudi sprotne informacije o stanju ljubiteljske kulture na območju države, ter poskušali pomagati tistim, ki bodo (so) pri svojem delu naleteli na težave, ki bi jih sami težko rešili; sodelovali bomo z drugimi subjekti na področju nevladnih organizacij pri prizadevanjih za boljši položaj in status tega sektorja;
- na osnovi analiz in raziskav, ki jih je ZKD Slovenije opravila v zadnjih dveh letih (stanje ljubiteljske kulture, problem vključevanja mladih, boljše počutje in zdravje, projekt Primorska poje, raziskava o ljubiteljskem gledališču – če bomo na razpisu uspeli) bomo organizirali problemske razprave;
- ciklus razprav in razmeroma poljudnih diskusij o posameznih področjih ljubiteljskih kulturnih dejavnosti, ki smo jih naslovili s Pogovori o ... bomo nadaljevali s premikom te oblike dejavnosti še na druga območja Slovenije, kjer so posamezne dejavnosti najuspešnejše;
- v letu 2026 bo Zveza največ pozornosti namenila aktivni implementaciji svojega programa, ki je opredeljen v dokumentu Operativni program ZKDS 2026-30. V prvi vrsti gre za okrepitev mreže zvez kulturnih društev oz. aktivacijo vseh povezov, ki bi izboljšale zdajšnje stanje, ki ga odraža precejšnja razdrobljenost, hkrati pa pogosto tudi popolna ravnodušnost pristojnih lokalnih dejavnikov do ljubiteljske kulture. V tem smislu bo ZKDS dejavno uveljavljala ukrepe in rešitve, ki jih določa Akcijski načrt do leta 2027 za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 zlasti v poglavju Razvojni cilj 2, Rešitev 29: Sistemski razvoj ljubiteljskih kulturnih organizacij, ter v poglavju Razvojni cilj 13 rešitev 78: Vzpostavitev sistema analiziranja razvoja ljubiteljskega sektorja. V tem okviru, kjer je potrebno tesno sodelovanje z JSKD, bomo pripravili vsaj dva (pilotska) regionalna posveta, na katerih bomo ugotovili tudi najučinkovitejše načine z dosegom v akcijskem načrtu opredeljenih ciljev oz. rešitev.

2. Raziskave

ZKD Slovenije je v zadnjem obdobju izvedla nekaj raziskav, od katerih sta vsaj dve ključni za razvoj našega področja (motivacija mladih, analiza vpliva ljubiteljske kulture na zdravje in dobro počutje). Formalno je bila Zveza tudi koordinator raziskav s področja nesnovne kulturne dediščine (sistemizacija dveh glasbenih zapuščin in ene etnografske dediščine), raziskave Primorska poje repertoarne sheme, ki je pred izidom.

V letu 2026 je v pripravi in upamo, da bo tudi izveden analitično-raziskovalni projekt. In sicer analiza (raziskava) o (primerjalnih) kulturnih politikah za področju ljubiteljske kulture od leta 1978, ko je bila nekdanja Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije preimenovana v Zvezo kulturnih organizacij (ZKOS) do danes, saj gre za pomembne spremembe v doktrinah, ki so bistveno vplivale na razvoj ljubiteljske kulture in so lahko pomembne za njen nadaljnji razvoj. K sodelovanju smo že uspeli pridobiti ljudi, ki so pomembno sodelovali v razvijanju teh politik in so v določenih obdobjih vodili ali strokovno oblikovali odnos do tega področja.

3. Izdajanje revije Primus

V skrbi za razvoj in popularizacijo dejavnosti zveza izdaja spletni časopis Primus, kjer člani društev in strokovnjaki objavljajo strokovne in tudi poljudne članke. Revijo bi radi popestrili in intenzivirali dinamiko objavljanja člankov, ki zdaj dosega povprečje okrog 4-5 člankov mesečno. Enako velja tudi za spletno stran, ki terja posodobitev ter povezavo z učinkovitimi družbenimi omrežji. Primus je za zdaj najdejavnejši in najširše dostopen prostor, kjer lahko dobijo svoje mesto vsi, ki se resno in predano ukvarjajo z ljubiteljsko kulturo, pa tudi edini širše dostopen informator o problemu področnih kulturnih politik, ki jim svojo pozornost namenja Zveza. Za zdaj je največja ovira šibka materialna podpora, ki ne zagotavlja delovanja širšega uredništva in sistematičnega pokrivanja področja. V zadnjem obdobju je bil dosežen napredek v smislu, da se je revija problemsko lotila vprašanj s področja ljubiteljske kulture oz. tematizirala zlasti to področje.

4. Priznanja ZKDS in Ravniharjeva plaketa

PRIZNANJA ZKDS

Pomemben dejavnik promocije ljubiteljske kulture in ljudi, ki v njej delajo, so priznanja. Število podeljenih priznanj je lani spet nekoliko stagniralo, tudi to področje pa ima problem z materialno osnovo.

RAVNIHARJEVA PLAKETA

Je posebno, edinstveno priznanje ljudem, ki dolgoročno, pomembno in predano podpirajo ljubiteljsko kulturo in pomembno prispevajo k njenemu razvoju na širšem območju oz. širši lokalni skupnosti. Glede na njeno razmerje do drugih priznanj ZKDS in do priznanj, ki jih podeljuje JSKD, jo lahko štejem za najbolj izrazito priznanje, ki ga podeljuje Zveza. Podeljuje se bialno, od leta 2018 smo ga podelili štirim dobitnikom, v letu 2026 bo spet podeljeno.

5. Članstvo

ZKDS je član mednarodne mreže Amateo (ki je bila ustanovljena v Sloveniji, zdaj pa deluje v Belgiji), v katero so včlanjene številne evropske organizacije, ki skrbijo za ljubiteljsko kulturo na državni ravni. Gre za pomemben mednarodni stik, ki omogoča tekoče spremljanje zelo različnih praks pri spodbujanju kreativne sodelovanja v kulturi, ki je uspela to dejavnost vpisati tudi na zemljevid kulturnih politik v okviru EU in Sveta Evrope. Zveza običajno sodeluje

na letni konferenci (žal zaradi pomankanja sredstev uporabi hibridno varianto) in preko Primusa informira svoje okolje o poglavitnih odločitvah organizacije.

6. Drugi projekti

Opozorili smo že na anomalijo, ki je posledica načina razpisovanja, da se zaradi pridobivanja sredstev za osnovno dejavnost Zveza mora prijavljati na razpise (in to ne le na razpise JSKD) s projekti, ki imajo sicer le malo zveze z njeno osnovno dejavnostjo. Letos bomo to poskušali omiliti s prijavo na projekte, ki so nekoliko bliže programom dejavnosti, ki se izvajajo na področju ljubiteljske kulture in prijaviti naslednje projekte:

1. Temeljna dejavnost: vzdrževanje in krepitev mreže zvez, zagovorništvo, informiranje preko spletnih strani in drugih oblik komuniciranja, zastopanje interesov zvez in društev v razmerju do pristojnih za področje ljubiteljske kulture, sodelovanje v projektih TLK in Kulturna šola;
2. Priznanja in Ravniharjeva plaketa: vsako leto podelitev cca. 5-8 priznanj in vsako drugo leto podelitev Ravniharjeve plakete;
3. Spletna revija Primus: doslednejše pokrivanje področja, vzpostavitev aktivnejšega urednikovanja in stalnejšega zaledja piscev, s poudarkom na kritiški obravnavi dosežkov;
4. Organizacija pogovor o gledališču, literaturi, glasbi in vseh drugih področjih, še posebej v primeru razreševanja temeljnih vprašanj njihove organizacije;
5. Analiza (raziskava) o (primerjalnih) kulturnih politikah za področju ljubiteljske kulture od leta 1978.

Bistvenih odstopanj od programa prejšnjih let nismo predvideli. Problematičen je kot vedno JSKD-jev enoletni razpis, katerega rezultati izplena so čedalje bolj zamaknjeni. Na ta način smo primorani večino naših aktivnosti izvajati v jesenskem delu sezone, saj bi sicer imeli težave z likvidnostjo. Nenaklonjeni so tudi razpisi Ministrstva za kulturo, ki niso izrazito namenjeni spodbujanju projektov ljubiteljske kulture.

V kolikor bo v naši moči bomo sodelovali tudi pri spontano nastalih projektih, ki jih ni moč dolgoročno planirati.

Razumljivo je, da bomo vprašanja reševali skupaj z JSKD, ki ima za to tudi zakonska pooblastila in sredstva.

Ljubljana, 19. marec 2026